

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หนังสือพิมพ์ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่หรือเล็ก หน้าแรกจะเป็นหน้าที่มีความสำคัญที่สุด และเปรียบเสมือน “คู่ใจ” ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของลูกค้ายิ่ง ในอันที่จะซื้อสินค้าต่อไป ดังนั้นหน้าแรกจึงมีลักษณะที่รวมเอาไว้ซึ่งความน่าสนใจ เชิญชวน หรืออาจสร้างความเบื่อก่อนหน้าให้แก่ผู้อ่านก็ได้ในเวลาเดียวกัน¹

การออกแบบหน้าแรก จึงต้องพิถีพิถันมากกว่าหน้าอื่น ๆ โดยต้องออกแบบให้ดูเด่นสะดุดตา มองเห็นการนำเสนอข่าวและภาพได้ง่าย สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านให้เหลียวดูหยุดอ่าน และเปิดหนังสือพิมพ์อ่าน ดังที่ ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์ ได้กล่าวไว้ว่า หน้าแรกของหนังสือพิมพ์รายวันย่อมถือว่ามีค่าหรือมีมูลค่าของข่าว (New Value) สูง เป็นสาระประโยชน์หรือได้รับความสนใจจากผู้อ่าน จะเห็นได้ว่านิสัยของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ย่อมจะเลือกอ่านข่าวหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ก่อนที่จะให้ความสนใจแก่นเนื้อหาในหน้าอื่นของหนังสือพิมพ์²

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นว่ากิจการหนังสือพิมพ์ได้มีอายุยาวนานมาก นับตั้งแต่หนังสือพิมพ์ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ.2387 โดย แคน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) หรือที่ชาวบ้านเรียก “หมอบรัดเลย์” ได้ออกหนังสือพิมพ์ชื่อ “บางกอกกริเตอร์เคอร์” ขึ้นเป็นฉบับแรก พิมพ์เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่ออกมาในรูปของหนังสือข่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และสอนศาสนา³

¹ ยงยุทธ รัชศาสตร์. การผลิตหนังสือพิมพ์.(กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2530), หน้า 207.

² เกษม ศิริสัมพันธ์, การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันในกรุงเทพมหานคร 14 ฉบับ (กรุงเทพมหานคร : แผนกวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507). หน้า 10.

³ ถาวร บุญวัฒน์. หลักการหนังสือพิมพ์.(กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน, 2538). หน้า 17.

สำหรับหนังสือพิมพ์ไทยฉบับแรกคือหนังสือพิมพ์ “ราชกิจจานุเบกษา” ที่พิมพ์ในสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ในปี พ.ศ.2401 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นผู้จัดทำ มีพระราชประสงค์เพื่อชี้แจงข่าวคลาดเคลื่อนและโต้ตอบบทวิพากวิจารณ์ ที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของพวกมิชชันนารีชาวต่างชาติ และเพื่อแจ้งข่าวการบริหารพระราชภารกิจทางการเมืองของพระองค์ให้ราษฎรได้ทราบโดยทั่วกัน อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้อ่านเฉพาะเจ้านายและข้าราชการชั้นสูง

หนังสือพิมพ์ที่ถือว่าเป็นหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยฉบับแรกคือ หนังสือพิมพ์ “ดอกลี” ข่าวราชการ ซึ่งเดิมใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า “Court” เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีขนาด 8 หน้า มีจำนวนหน้า 4 หน้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารราชการในราชสำนัก และรายงานข่าวที่ควรจะบอกล่วงหน้า ดำเนินงานโดยสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานุพันธ์ช่วงศัวรรษเดช พิมพ์ออกมาในปี พ.ศ.2418

วงการหนังสือพิมพ์ได้ตื่นตัวขึ้น ในสมัยต่อ ๆ มา มีการออกหนังสือพิมพ์หลายฉบับ แต่แวดวงผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในแวดวงของเจ้านายชั้นสูงและมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอข่าวสารของทางราชการเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะการจัดหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ยังคงมีลักษณะเรียบง่าย และเมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้าแรกของหนังสือพิมพ์ไม่มีข่าว ไม่มีเรื่อง เป็นหน้าที่ประกาศขายของทั้งหน้า ส่วนเนื้อข่าวจะปรากฏในหน้า 2-3 และหน้าถัดไป สลับด้วยประกาศต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ในยุคแรก ๆ ยังไม่มีภาพประกอบ ไม่มีนวนิยาย⁴

เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นยุคที่ได้รับการยอมรับว่า หนังสือพิมพ์เฟื่องฟูและมีเสรีภาพมากที่สุด การปรับปรุงรูปแบบที่หนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ทำเหมือนกันคือ การเปลี่ยนมาใช้แทนพิมพ์ไฟฟ้าแทนการผลิตด้วยแรงงานคน ขนาดของ

⁴ รัตน์ วงศ์วรรณ, “แนวโน้มหนังสือพิมพ์ไทยในทศวรรษหน้า” (พ.ศ.2535-2544) วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 5.

⁵ อัจฉราพร กุมุทพิสมัย, ปัญหาภายในสังคมไทยก่อนการปฏิวัติ 2475 : ภาพสะท้อนจากงานเขียนทางหนังสือพิมพ์, เอกสารวิจัยฉบับที่ 28 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532 หน้า 23.

หนังสือพิมพ์มีขนาดเล็ก เป็นขนาดมาตรฐานของหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ ที่เรียกว่า Tabloid มีจำนวนหน้าตั้งแต่ 8 ถึง 30 หน้า เริ่มมีการพาดหัวข่าวสำคัญในหน้าแรก ที่นักหนังสือพิมพ์อเมริกาชอบทำ นอกจากนี้ยังมีนิยมลงรูปภาพ เช่น ภาพถ่าย ภาพล้อ ภาพการ์ตูน ประกอบคำบรรยายภาพ

จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปีพ.ศ. 2475 ในสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กิจการหนังสือพิมพ์ซบเซา เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำและเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 กระจายปอนด์มีราคาแพง จนกระทั่งสงครามยุติกิจการพิมพ์จึงเริ่มขึ้นใหม่อีกครั้งมีชาวไทยและต่างประเทศออกหนังสือแข่งกันจำนวนมาก⁶ ตัวหนังสือพิมพ์เองมีการจัดรูปเล่มใหม่และพาดหัวข่าวแนวใหม่เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน

การเปลี่ยนแปลงในการจัดรูปเล่มใหม่ของหนังสือพิมพ์ เราจะสังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงได้จากหน้าหนึ่งก่อน เพราะหน้าหนึ่งเป็นหน้าที่มีความสำคัญที่สุด เป็นเสมือนผู้โชวีสินค้าที่จะดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านให้ซื้อหนังสือพิมพ์ เพราะฉะนั้นการจัดทำหนังสือพิมพ์จึงต้องใช้ความรู้และสมองที่จะคิดรูปแบบให้หน้าหนังสือพิมพ์มีความสวยงาม

แต่ก่อนที่หนังสือพิมพ์จะออกวางบนแผง ต้องผ่านขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ คนในวงการหนังสือพิมพ์เองเมื่อเห็นหนังสือพิมพ์ใหม่ออกมาสักฉบับก็จะวิจารณ์ถึงความงามหรือไม่งามของรูปเล่ม ความสวยไม่สวยของการจัดหน้า และการออกแบบหัวหนังสือพิมพ์ว่าดีหรือไม่ดี ใช้ตัวอักษรน่าอ่านหรือไม่ และการให้สีเป็นอย่างไร

จะเห็นได้ว่าช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง หรือแม้แต่สภาพสังคม เศรษฐกิจ ที่มีการแข่งขันกันมาตลอด ได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงหนังสือพิมพ์ ดังที่ รศ.มาลี บุญศิริพันธ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ระบุไว้ว่า เทคโนโลยีมีความสำคัญต่องานหนังสือพิมพ์ตั้งแต่เริ่มมีการพิมพ์ครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน พัฒนาการทางการพิมพ์ทุกยุคทุกสมัยได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่รูปแบบของหนังสือพิมพ์และสื่อสิ่งพิมพ์ไม่มากนักน้อยเสมอมมา ความเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งได้สร้างความตื่นตัวในการแข่งขันกันทางด้านคุณภาพการผลิตหนังสือพิมพ์ทุกสมัย เพื่อเข้าสู่สู่ภาวะการแข่งขันของอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ ประกอบกับหนังสือพิมพ์

⁶ วิริยะ สิริสิงห, โลกการพิมพ์ ,(กรุงเทพฯ,2537),หน้า52.

ได้พัฒนาทั้งทางด้านเทคนิคการพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการผลิตหนังสือพิมพ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ เช่น การตีพิมพ์ภาพสี การจัดหน้าด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงในด้านรูปลักษณะหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันที่เราพบในปัจจุบัน มีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้นต่อไปในอนาคต ซึ่ง Mario R. Garcia กล่าวว่า ในส่วนของรูปลักษณะหนังสือพิมพ์จะใช้เทคนิคทางกราฟิกมากขึ้น และหันมาใช้ภาพประกอบขนาดใหญ่มากขึ้น ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาตั้งแต่ต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าน่าที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปลักษณะหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2387 ถึง พ.ศ.2540 มีพัฒนาการอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่อาจเป็นเงื่อนไขให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปลักษณะหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ และมีการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในช่วงใด

ปัญหาคำวิจัย

1. รูปลักษณะหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2387 ถึง พ.ศ.2540 มีพัฒนาการอย่างไร
2. มีปัจจัยใดบ้างที่อาจเป็นเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะหน้าหนึ่งในแต่ละครั้ง
3. มีการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะหน้าหนึ่งในช่วงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของรูปลักษณะหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทย
2. เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างอาจจะเป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงการจัดหน้าหนึ่ง
3. เพื่อศึกษาว่าการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะหน้าหนึ่งเกิดขึ้นในช่วงใดบ้าง

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

1. การจัดหน้าแบ่งออกได้เป็นหลายช่วง
2. การเปลี่ยนแปลงการจัดหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์เกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่
  - 2.1 ปัจจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยี

2.2 ปัจจัยการแข่งขันกับหนังสือพิมพ์ร่วมสมัย โดยวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารชั้น 2 และหนังสือพิมพ์

2.3 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ-การเมือง

2.4 ปัจจัยทางด้านคน

3.การจัดหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีลักษณะรูปแบบการจัดหน้าที่ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

วิเคราะห์รูปแบบการจัดหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน ตั้งแต่ พ.ศ.2387 ถึง พ.ศ.2540 โดยศึกษาจากหนังสือพิมพ์เก่าที่มีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ

ข้อจำกัดการวิจัย

1.การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ มีข้อจำกัดที่ผู้วิจัยสามารถศึกษาได้จากหน้าหนังสือพิมพ์และจากเอกสารที่มีการอ้างถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเท่านั้น

2.เอกสารชั้น 2 ที่นำเสนอเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพิมพ์เก่าที่มีอยู่ ไม่ได้เรียงลำดับวิวัฒนาการของเทคโนโลยีการพิมพ์ในประเทศไทยที่ชัดเจนเพียงพอ ผู้วิจัยจึงต้องแบ่งยุคของเทคโนโลยีเอง โดยอาศัยจากข้อมูลที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ การอ้างอิงจากเอกสารชั้น 2 หลาย ๆ เล่ม และการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

นิยามศัพท์

พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์รายวัน จากสมัยหมอบรัดเลจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็นหลายช่วงยุค

หนังสือพิมพ์รายวัน หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่มีชื่อจำหน่ายประจำ มิได้เขียนเป็นเล่ม มีลักษณะเป็นกระดาษใหญ่หลายแผ่นพับ ออกจำหน่ายเป็นรายวันติดกัน และเสนอข่าวทั่ว ๆ ไป มิได้นั้นเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง

หน้าหนึ่ง หมายถึง หน้าแรกของหนังสือพิมพ์ ประกอบด้วยหัวหนังสือ ข่าว พาดหัวข่าวและเนื้อหาอื่น ๆ รวมทั้งภาพประกอบ มีการจัดหน้าหนังสือพิมพ์ให้น่าสนใจและเป็นสัดส่วน เป็นหน้าที่ผู้อ่านจะเห็นได้ก่อนหน้าอื่น

ทั้งนี้หน้าหนึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

-หัวหนังสือพิมพ์ หมายถึง ชื่อประจำที่เป็นสัญลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ที่ปรากฏในหน้าหนึ่ง และมีการจดทะเบียนตามกฎหมาย ทั้งนี้รวมถึงเครื่องหมายสัญลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ หรือข้อความ คำขวัญ ข้อมูลประจำวันหมายความถึงวัน วันที่ ปีที่พิมพ์ ฉบับที่และราคาหนังสือพิมพ์

-ส่วนข้างหัวหนังสือพิมพ์ หรือ ears หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งวางอยู่ข้างใดข้างหนึ่งหรือทั้งสองข้างของชื่อหนังสือพิมพ์ เช่น กรอบโฆษณา กรอบแนะนำเนื้อหาในเล่ม

-ตัวอักษร หมายถึง แบบตัวอักษรในการพิมพ์ที่ใช้พิมพ์หนังสือพิมพ์ขณะนั้น

-พาดหัวข่าว หมายถึง ส่วนที่เป็นตัวหนังสือขนาดใหญ่กว่าตัวหนังสือของบรรดนำและเนื้อข่าว ทำหน้าที่บอกผู้อ่านให้ทราบถึงสาระสำคัญที่น่าสนใจของข่าว มีขนาดและลักษณะแตกต่างกัน

-ข่าว หมายถึง การรายงานเหตุการณ์หรือประเด็นเรื่องราวใด ๆ ที่เป็นข้อเท็จจริงจากแหล่งข่าว โดยปกติไม่มีการสอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียน และมีรูปแบบการนำเสนอเป็นพาดหัวข่าว บรรดนำ

-ภาพ หมายถึง ส่วนที่รายงานเหตุการณ์ข้อเท็จจริง หรือเรื่องราวด้วยภาพ ในที่นี้หมายถึงภาพที่อยู่ในหน้าหนึ่ง มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเสนอข่าวสารโดยตรงหรือเพื่อประกอบข่าว มีตัวหนังสือหรือคำอธิบายประกอบได้ภาพ

-คอลัมน์ประจำ หมายถึง เรื่องหรือบทความที่เสนอเป็นประจำ เพื่อดึงความสนใจให้ผู้อ่านติดตามไปอ่านหน้าอื่น ๆ

-โฆษณา หมายถึง การโฆษณาสินค้า บริการ หรือแจ้งความ ลงในเนื้อที่หน้าแรกของหนังสือพิมพ์

-พิมพ์ลักษณ์ หรือ Imprint หมายถึง ข้อความแสดงชื่อและที่อยู่ของผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา มักปรากฏอยู่ส่วนใต้สุดของข้อความหน้าสุดท้าย

-สีตัน หมายถึง สีที่ใช้ในการจัดหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในขณะนั้น ไม่ว่าจะ เป็นสีพื้น สีตัวอักษร

-เส้น หมายถึง เส้นที่แสดงถึงความสำคัญของข่าว รวมทั้งเป็นตัวแบ่งขอบเขตเนื้อที่ของบทความนั้น ๆ และช่วยทำให้หน้าหนังสือพิมพ์ดูกว้างกว่าปกติ

-สารบัญ หมายถึง ส่วนที่แจ้งให้ทราบว่าภายในหนังสือพิมพ์มีเนื้อหาหรือเรื่องใดที่สำคัญหรือน่าสนใจบ้างจะบอกชื่อเรื่อง และเลขหน้ากำกับไว้ให้รู้ว่าอยู่หน้าใด

การจัดหน้าหนึ่ง หมายถึง การนำองค์ประกอบต่าง ๆ มาตีพิมพ์ลงหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อความสวยงาม น่าอ่านและน่าสนใจ

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลหรือเป็นเงื่อนไขทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรูปลักษณะหน้าหนึ่ง โดยมีปัจจัยดังนี้

-ปัจจัยด้านเทคโนโลยี หมายถึง การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ การจัดหน้าด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้เกิดความรวดเร็วในการจัดหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์

-ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพเศรษฐกิจในเวลานั้นที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการจัดหน้าหนึ่งหรือขนาดของหนังสือพิมพ์

-ปัจจัยทางการเมือง หมายถึง สภาพระบบการเมือง การปกครองในขณะนั้นที่มีอิทธิพลต่อการจัดทำหนังสือพิมพ์และส่งผลกระทบต่อรูปลักษณะหน้าหนึ่ง

-ปัจจัยทางด้านธุรกิจ หมายถึง การดำเนินการของหนังสือพิมพ์ที่แข่งขันระหว่างสื่อด้วยกัน มีการนำโฆษณาเข้ามาไว้หน้าหนึ่ง เนื่องจากปัจจุบันโฆษณาคือเป็นรายได้ส่วนหนึ่งของหนังสือพิมพ์

-ปัจจัยทางด้านคน หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญด้านต่าง ๆ จากที่อื่น นำมาสอนให้ผู้อื่นมีความรู้ ความชำนาญเพื่อที่จะได้นำวิชานั้นมาประกอบอาชีพได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงพัฒนาการของรูปลักษณะหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันของไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างชัดเจน

2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ประโยชน์ในการจัดหน้า

3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการศึกษางานวิจัยในเรื่องทำนองเดียวกันอย่างละเอียดกับสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ

กรอบแนวคิดพัฒนาการของรูปลักษณะหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวัน

